

Eerste veelbelovende bijeenkomst Vmbo Kennisnetwerk: samen stappen zetten

Kernpunten naar aanleiding van de bijeenkomst

KANSEN

met betrekking tot de implementatie van cultuureducatie in het vmbo:

- cultuureducatie is bij uitstek in te zetten om kinderen te ondersteunen bij het dromen van dromen
- cultuureducatie kan goed aansluiten op het brede curriculum van de school
- cultuureducatie is een goed instrument bij het oplossen van de grote problemen waar het onderwijs mee kampt
- samenhang is in het eigen aanbod van een culturele instelling en aansluiting bij het aanbod van andere culturele aanbieders helpt scholen bij het nastreven van de holistische aanpak
- culturele instellingen maken gebruik van de expertise van het onderwijs om ervoor te zorgen dat de taal van hun aanbod/docenten beter aansluit bij die van de leerling
- er zijn middelen beschikbaar bij het Fonds voor Cultuurparticipatie ten behoeve van cultuureducatie in het vmbo

BEDREIGINGEN

rond cultuureducatie in het vmbo:

- docenten hebben te weinig tijd voor een bezoek aan culturele instellingen
- scholen hebben vaak niet genoeg begeleiders voor een bezoek aan culturele instellingen
- kunstdocenten ervaren te weinig draagvlak binnen het team van de school
- er is onvoldoende afstemming tussen onderwijs en culturele instelling, waardoor scholen te weinig gebruik maken van de mogelijkheden voor maatwerk

VERVOLGSTAPPEN en aanbevelingen:

- Geef de leerling een stem; de Vmbo Denktank zal dit organiseren
- Ga in gesprek en maak afspraken met de schoolbesturen; de gemeente gaat dit verder onderzoeken met Mocca en de Vmbo Denktank i.h.k.v. Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024
- Bepaal gezamenlijke thema's; Poldertheater zal een workshop voor docenten organiseren om het thema 'fake news' verder uit te diepen.

Door Thomas de Man

Het kunstlokaal van Rita Hendriks is goed gevuld. De gemiddelde leeftijd ligt vanavond een stukje hoger dan tijdens haar lessen CKV. Docenten van middelbare scholen en medewerkers van kunstinstellingen zijn bijeen op het Marcanti College in Amsterdam-West om kennis uit te wisselen over cultuuronderwijs op het vmbo. Het thema van de bijeenkomst is *Everything you always wanted to know about het vmbo*. Iedereen mag vragen stellen aan een panel bestaande uit drie kunstdocenten en leerling Besma: ‘Musea denken dat ze goed bezig zijn, maar als ik in een museum loop verveel ik me.’ Eerlijker dan dit wordt het niet.

Ook de rector van de school komt aan het woord. Steven Tan ziet kunst en cultuur als een instrument om leerlingen naar een hogere manier van denken te brengen. De werkelijkheid van jongeren op het vmbo draait om het omgaan met toenemende segregatie. Dit laat weinig ruimte om te dromen. Scholen moeten daarin faciliteren. Tan laat luid en duidelijk weten dat zijn school – net als veel andere scholen – het curriculum als uitgangspunt neemt: ‘Heel CKV kan ik in twee projecten afdekken, zo simpel is het. Culturele instellingen moeten meerwaarde bieden, anders is het snel afgelopen.’

Het nieuwe kennisnetwerk vmbo en praktijkonderwijs is een initiatief van Poldertheater, dat met theaterprojecten jaarlijks in Amsterdam ruim tweeduizend vmbo’ers en praktijkonderwijsleerlingen bereikt. De gespreksleider van de bijeenkomst, Massih Hutak, die zelf docent in het vbmo geweest is, trapt af met een persoonlijke ervaring. Als kind nam zijn lerares zijn klas mee naar alle grote instellingen om de leerlingen te leren dat die gebouwen er ook voor hen zijn. Dat zal hij zijn leven lang bij zich dragen.

Diversiteit

In Rita’s klaslokaal is het gezellig druk. Opvallend is dat de diversiteit te wensen overlaat. Iets wat Tan direct benoemt: hij vertelt dat zijn leerlingenpopulatie voor negentig procent uit kinderen van ouders met een migratieachtergrond bestaat en dat hij dit niet terugziet in de aanwezigen, die bijna allemaal wit zijn en wel ‘zijn’ doelgroep willen bereiken. De meerderheid is afkomstig van culturele instellingen, al zijn er ook vertegenwoordigers van zo’n tien scholen aanwezig. Over het algemeen docenten ckv of teamleiders kunst en cultuur, die zelf ook vaak worstelen met hoe ze de handen in het team op elkaar krijgen voor kunst en cultuur. Tan is de enige schoolleider die aanwezig is. Op de vraag hoe het kennisnetwerk het voor elkaar zou moeten krijgen om ook degenen die het voor het zeggen hebben het belang van cultuureducatie te laten inzien, antwoordt hij: ‘Zorg dat je oplossingen hebt voor de problemen waar het onderwijs op dit moment mee worstelt, zoals het lerarentekort en de implementatie van curriculum.nu.’

Curriculum

Dat laatste is nog niet zo makkelijk. Curriculum.nu is door middel van veel overleg met zoveel mogelijk partijen tot stand gekomen. De voorstellen die nu op tafel liggen zouden moeten leiden tot hernieuwde onderwijsdoelen. Het gaat hierbij over de hoofdlijnen die leerlingen moeten kennen en kunnen. Het beslaat alle vakgebieden, ook kunst en cultuur. Het is nu aan de politiek om groen licht te geven voor de herziening. Daar zit hem dan ook de kneep: de Tweede Kamer is kritisch over de opbrengsten. Veel partijen willen er niet zomaar mee verder. CDA en D66 willen dat er snel een onafhankelijke, permanente curriculumcommissie komt die de voorstellen tegen het licht houdt. In een vervolgdebat kunnen partijen moties indienen. Wanneer dit debat plaats vindt is nog onbekend. (bron: linkedin artikel Johan Reitsma)

In het nieuwe curriculum zijn twee lijnen uitgezet:

- 1) maken en betekenis geven; en
- 2) meemaken en betekenis geven.

De grote opdrachten bieden kunstdocenten de kans samenwerking te zoeken met andere leergebieden. Lessen ontwikkelen met docenten van andere vakken wordt hiermee een stuk toegankelijker. Er is een speciaal kaartspel ontwikkeld dat gebruikt kan worden door kunstinstellingen en scholen om samen tot een goed project te komen.

Volgens Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) hebben vmbo-leerlingen baat bij een praktische benadering die past bij de belevingswereld van de kinderen. Uit onderzoek komt naar voren dat veel leerlingen weinig overeenkomsten zien tussen de culturele activiteiten die ze op school doen en hun eigen interesses in muziek, mode en film.

Tamaara Toth Varju (lid van het ontwikkelteam kunst & cultuur bij Curriculum.nu.): “Het gaat bij onze leerlingen niet alleen om het opdoen van kennis, maar ook om ontwikkeling op sociaal en persoonlijk vlak. Ze willen serieus genomen worden en ergens verantwoordelijkheid voor nemen. Ik denk dat vragen als ‘wat vonden jullie interessant?’ en ‘wat hebben jullie geleerd?’ voorop horen te staan. Een excursie naar een museum moet een functie hebben. De inhoud moet bruikbaar zijn in de doorlopende leerlijn en als aanvulling dienen op de lessen. Het is mooi als een leerling kunst kan betrekken op zijn of haar eigen leven.”

Samenhang

Tan herkent de strubbelingen rond de invoering van het nieuwe curriculum, maar benadrukt dat het onderwijs hoe dan ook zal moeten vernieuwen en dat culturele instellingen zich daar op kunnen voorbereiden: ‘Vertaal de generieke competenties vanuit het onderwijs en zoek waar je als kunstinstelling op kunt inspelen. De meerwaarde zit hem in het stimuleren van meta-cognitieve vaardigheden. Wanneer je hier in samenhang op inspeelt – en dus niet met allemaal losse lessenreeksen van allemaal verschillende culturele partijen – dan werk je op een holistisch niveau. En heb je echt meerwaarde.’

‘Maar hoe dan?’ vraagt iemand uit de zaal.

‘Misschien moet je eens een bijeenkomst organiseren in een klaslokaal met een kennisnetwerk,’ grapt Hutak.

Panelgesprek

Natuurlijk komen er naar aanleiding van het gesprek met de drie kunstdocenten in het panel ook een hoop praktische problemen aan bod: de school heeft niet genoeg begeleiders om naar instellingen toe te gaan (Rita Hendriks van het Marcanti College), het lesprogramma zit overvol (Michelle Kools), er is vaak geen tijd om de school uit te gaan (Els Wijnen van Montessori Lyceum Oostpoort). Geld, of het gebrek daaraan, lijkt minder een issue te zijn. Aan het einde van het panelgesprek komt Irene de Jong, werkzaam bij Kunst Centraal als matchmaker vmbo voor de provincie Utecht, aan het woord. Zij wijst op de mogelijkheden van de regeling Versterking Cultuureducatie in het vmbo, vso en praktijkonderwijs van het Fonds voor Cultuurparticipatie. Deze regeling, gericht op twee- tot driejarige samenwerkingen tussen culturele instellingen en scholen, is toegankelijker dan op het eerste gezicht lijkt. Voor tips voor het schrijven van een goed projectplan, dat door ofwel de school ofwel de culturele partner geschreven kan worden, verwijst ze naar <https://www.vmbomatchmaker.nl/tips/>.

Obstakels

Men is het erover eens dat er een paar grote obstakels in de onderstroom spelen.

Het eerste is obstakel is beeldvorming. Er wordt volgens aanwezigen door de scholen nog te vaak vanuit gegaan dat culturele instellingen een kant en klaar programma met projecten hebben dat op de school wordt afgedraaid. Terwijl culturele instellingen zeer bereid zijn om te zoeken naar meer maatwerk. Daarbij staat de leerling altijd centraal.

Het tweede obstakel is dat scholen twijfelen aan de kennis bij culturele instellingen over de taal van de leerling. Dit kan op bijval rekenen van de aanwezigen. Regelmatig krijgen scholen te horen dat vmbo-leerlingen er geen zin in hebben. 'Ze willen niet.' Rector Steven Tan denkt dat je als kunstinstelling in plaats van kritiek te hebben op kinderen en scholen er ook voor kunt kiezen zelf het heft in handen te nemen. Zorg ervoor dat ze wél willen, bijvoorbeeld door het programma toegankelijker te maken en aan te laten sluiten bij de belevingswereld van de leerlingen. Dit lukt natuurlijk enkel als scholen en kunstinstellingen in nauw contact met elkaar staan. Een kennisnetwerk als dit kan daarin een belangrijke rol spelen.

'Maar wat maakt dat we tijdens en na deze bijeenkomst ook daadwerkelijk wat gaan doen? In plaats van dat we er alleen maar over praten?' vraagt iemand. Hoewel er wel wat concrete opties de revue passeren – geef (ex-)leerlingen uit het vmbo een betaalde plek in culturele instellingen en maak de succesverhalen zo beter zichtbaar; zorg voor stageplekken voor vmbo-leerlingen; maak kinderen ambassadeurs – leidt deze vraag vooral tot een aantal voornemens voor de nabije toekomst. Zo zal de Vmbo Denktank* een bijeenkomst organiseren met leerlingen uit het vmbo om helderder boven tafel te krijgen waar hun behoeften liggen; volgt er een workshop voor leerkrachten rond het thema mediawijsheid en *fake news* ten behoeve van de zoektocht naar gezamenlijke thema's waaraan diepgaander samenwerking binnen het netwerk gekoppeld kan worden; en onderzoekt de gemeente of in het kader van Cultuureducatie met Kwaliteit 2021-2024 afspraken met schoolbesturen in het vo kunnen worden gemaakt, zoals eerder al binnen het primair onderwijs gebeurde. In het najaar komt het netwerk opnieuw bij elkaar om met de informatie die dan is opgehaald te kijken naar concrete acties.

* Poldertheater heeft het initiatief genomen tot het inrichten van een denktank rond cultuuronderwijs in het vmbo. Deze denktank heeft zichzelf tot doel gesteld te onderzoeken hoe er meer en beter kan worden samengewerkt ten behoeve van het cultuureducatieve aanbod in het Amsterdamse VMBO. Er wordt toegevoegd naar een multidisciplinair, gezamenlijk aanbod van de partners binnen de denktank, die naast de culturele partners Bekijk 't, Foam, ICK, Poldertheater en School der Poëzie bestaat uit scholen die in co-creatie aanbod willen ontwikkelen. Het gaat om Calandlyceum, Cburg College, Het Sweelinck College, Huygens College, Marcanti College, Montessori Lyceum Oostpoort en Mundus College. Deze denktank voedt Poldertheater ook inhoudelijk bij het organiseren van de bijeenkomsten met het Vmbo Kennisnetwerk.